

Boekbespreking: Ichneumonid wasps

Paul Hoekstra

Broad, G.R., M.R. Shaw & M.G. Fitton, 2018. Ichneumonid Wasps (Hymenoptera: Ichneumonidae): their Classification and Biology. RES Handbooks for the Identification of British Insects. Vol 07/12, 418pp. Prijs € 68,- exclusief verzendkosten (te bestellen bij Vermandel).

Al enkele jaren staat er een determinatiesleutel op internet van Gavin Broad tot de onderfamilies van de Ichneumoniden. Nu is die determinatiesleutel verbeterd en met veel extra informatie uitgegeven als een RES handboek. Dit boek is gericht op Engeland, maar ze behandelen ook de onderfamilie Brachycyrtinae, waardoor dit boek ook compleet is voor Nederland en alle Ichneumoniden van west Europa tot op onderfamilie te determineren zijn. Dit boek maakt de moeilijke familie van de Ichneumoniden nu een stuk toegankelijker en vormt

hierbij de basis voor eenieder die zich in de Ichneumoniden wil verdiepen.

In de inleidende hoofdstukken komt een verscheidenheid aan informatie over de familie aan bod, de biologie van Ichneumoniden, verschillen in biologie tussen Ichneumoniden en schildwespen, bescherming, classificatie en fylogenie, trends in gastheerassociaties, verzamelen, kweken en bewaren, en een checklist van de Britse genera van Ichneumoniden. Deze hoofdstukken bevatten veel beknopte informatie, alleen het stuk over kweken had ik graag wat uitgebreider gezien. Ze verwijzen nu vooral naar andere literatuur. Voor de indeling in onderfamilies en genera hebben ze de allernieuwste inzichten gebruikt, zelfs ongepubliceerde informatie. Een paar van de grootste veranderingen die zij gebruiken is dat de onderfamilie Cryptinae in 3 onderfamilies wordt opgesplitst, de Cryptinae s.s., de Phygadeuontinae en de Ateleutinae. Tevens behandelen ze de Neorhacodinae weer opnieuw als een eigen onderfamilie, in plaats van het te synonymiseren met Tersilochinae.

In een volgend hoofdstuk wordt de morfologie van de Ichneumoniden behandeld. Het probleem bij de terminologie van Ichneumoniden is dat verschillende auteurs vaak verschillende benamingen hebben voor dezelfde structuur. Ook heb ik zelf weleens zitten stoeien met een determinatie omdat ik naar de nervellus keek in plaats van de nervulus. Erg verhelderend zijn daarom ook de figuren van de vleugeladering waarin ook nog een tekening staat met de terminologie zoals gebruikt door Townes, waardoor dit hoofdstuk ook handig is bij het gebruik van oudere determinatieliteratuur.

In het volgende hoofdstuk staan de determinatiesleutels. Eerst komt een sleutel om de Braconidae van de Ichneumonidae te onderscheiden en daarna volgt de sleutel tot de onderfamilies van Ichneumonidae. Deze sleutels zijn erg duidelijk, bij elk punt in de sleutels staan foto's en/of tekeningen met daarop met een pijltje het betreffende determinatiekenmerk aangeduid. Een extra voordeel hierbij is dat je niet op en neer naar het morfologie-hoofdstuk hoeft te bladeren als je even niet meer weet welke ader ook alweer 1cu-a is en je kan hierdoor duidelijk zien wat ze bedoelen met elk kenmerk. Je zou haast denken dat je niet meer fout kan determineren met deze sleutel; inderdaad heb ik het merendeel van mijn verzamelde beesten relatief makkelijk tot op onderfamilie kunnen determineren. Helaas ben ik toch een enkele keer fout gegaan met de sleutel. Zo had ik een exemplaar dat 2 bullae op ader 2m-cu moest hebben, maar die bullae waren zo groot en vervloeid dat ik in de sleutel voor 1 bulla had gekozen. Ook had ik een Metopiinae fout gedetermineerd, omdat die volgens de sleutel verkorte

voortarsleedjes moest hebben, maar bij de begeleidende foto's stond een veel extremer voorbeeld van verkorte voortarsleedjes, als ik echter beter de tekst na de komma had gelezen was ik waarschijnlijk toch wel op Metopiinae uitgekomen. Een handig hulpmiddel bij deze probleemexemplaren is dat de eerste auteur van het boek actief is in de hymenopterists group in facebook. Hij helpt je meestal met de onderfamilie als je op die pagina foto's van Ichneumonidae upload.

De daaropvolgende hoofdstukken behandelen één voor één de verschillende onderfamilies van Ichneumoniden. Ze behandelen steeds eerst de herkenning, waarin ze nuttige tips geven hoe je de betreffende onderfamilie kan herkennen zonder eerst de determinatiesleutels te doorlopen. Daaropvolgend komt een uitgebreid literatuuroverzicht en samenvatting met wat er bekend is over de biologie. Dit stuk kan behoorlijk uitgebreid zijn bij onderfamilies waar soorten zitten die veel gekweekt worden, terwijl het behoorlijk kort is bij bijvoorbeeld de Brachycyrtinae waar nog bijna niks bekend is over de biologie. Ook zitten er interessante weetjes tussen, zo kunnen *Netelia* vrouwtjes overlijden als ze hun eieren niet snel genoeg kwijt raken, doordat dan de eieren al in de buik uitkomen en de larven hun moeder van binnen beginnen op te eten. Na de biologie wordt een overzicht van de meest recente determinatie-literatuur voor de betreffende onderfamilie gegeven. Dat overzicht is ook zeer bruikbaar voor Nederland, ook al is dit boek gericht op de Britse eilanden. Bijvoorbeeld bij de onderfamilie Rhyssinae citeren ze ook de literatuur waarmee de Europese soorten van het genus *Megarhyssa* te determineren zijn, ook al is dat genus nog niet waargenomen in Engeland. Ook alle overige literatuur die ik wel eens heb gebruikt om Ichneumoniden te determineren wordt vermeld, zo snel heb ik nog geen ontbrekende literatuur gevonden van voor 2019. Ook vermelden ze her en der literatuur die in prep is, zo is het fijn om te lezen dat ze bezig zijn met RES handboeken voor de Cryptini, Perilissini en een update na 30 jaar van de Britse Pimplinae en aanverwante onderfamilies. Op het einde van het boek staat nog 1 hoofdstuk waar ze de kennis van de onderfamilies die niet in Europa voorkomen en van fossiele onderfamilies in het kort samenvatten.

Al met al is dit een onmisbaar boek voor een ieder die zich in de Ichneumonidae wil gaan verdiepen en ondanks de ietwat hoge prijs van 55 pond zeker de moeite waard.